

SZEMBESÍTETT PULÓVERESEK

A múltból építkeznek a jelen, ahogy Dér Endre mondja: holtak hátán épülnek az élők. Ezért aztán nem lát hőse semmi baljós-látú jelet abban, hogy kiküzdött, megsemmisített történetének azon állomásán, mikor tollbamondja életrajzát — pont a temető szélén kapott lakást. „En nem félek a halottaktól. Nekik köszönhető, hogy idái jutottunk, ahol vagyunk; nekik köszönhető, hogy lélegzünk, küszködünk, alkotunk. Hogy élünk...” A halottak persze, akik hátán két élet összekapaszkodik, nagyon valóságosak. A szülők, barátok, szomszédok, deportáltak, egyáltalán az a világ, ahol az Operenciás helyén sártengert kellett bejárni a szegénynek, ha a boldogság szigetét kereste. A szerző ismeri, maga is behajózta a sártengert, innen a kor belülről szemlélte, hiteles dokumentumtűkére.

A szegénység krónikáját, két küzdelmet vállaló ember találkozásának történetét írta meg Dér Endre most megjelent új könyvének első részében, *Holtak hátán* címmel. A színesen felmondott életrajzokba az író látszólag csak ötletes szerkesztőként avatkozott be; a regényírás hagyományos technikáját, a cselekmény fő vonala mellett párhuzamosan futtatott eseményszálakat két csatornára szűkítve. A történet két vonala természetesen a két életrajzi krónika, ám ha csak ezekben merülne el a kisregény, az olvasó is alig kapna többet a világháború magyar társadalmának, a szegények földhöz kötöttségének történelmi-szociológiai leletekből visszakereshető szillettjénél. Amivel feldúsítja Dér Endre, saját élettapasztalata, saját életútja, mely a Viharsarok legviharosabb sarkától, „út-félre lökött falucskákon” át, „csontvallató szelekkel” a hátában, hőseihez oly kísértetiesen hasonlóan kísért el őt is. A falu képe, a szegények portréja, a küszködés reménytelenségében bujkáló kis örömek boldogság-szigete mind-mind érzékletesen tárulnak föl a regényben, sokszor múlt pillanatok, megáldott apró ábrándok finom vetületében.

A kötet második részében Dér Endre arról győzi meg az olvasót, tud egyet s mást a mai fiatalok életéről is. A *Mi pulóverek* első változatát évekként ez előtt a Tisztáj közölte folytatásokban, *Sisakfejük* címmel. Mielőtt azonban kötetbe került volna, átdolgozta a szerző, fessebbre húzta a cselekmény hámpántjait, így gazdagabban kamatozik színes, eleven stílusa. Friss házasságról van szó, manapság, amikor az együtt kezdett új életforma veszélyei már a kényelem, a harmónia hiánylétára — és nem mint az előző történet hőseinek, a szegénység, a remény-

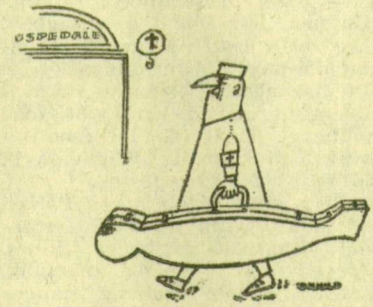
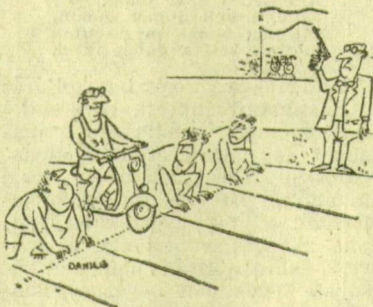
telenség — felől fenyegetnek. Így Eva és Gyula esete akár a dukumentumregényben személytelenül ábrázolt Férj és Feleség történetének groteszk ellenpéldája lehetne, amennyiben a reménytelenségből kitisztult boldog valóságra itt a lehetőségeikkel is sáfarkodó fiatalok boldogtalansága recitál. A *Mi pulóverek* reális társadalmi gondot feszeget, nevezetesen, hogy az ifjú házasság nem indulhatna összkomfortosan: hiányzik a lakás. És jöhetnek, ezek a fiatalok hasonlíthatatlanul jobb körülmények között jutnak el a házassághoz, mint a Holtak hátán fiataljai, nekik sem „fenéig tejfel” az élet. Az albérlet drága, kizárja a spórolás lehetőségét egy majdnem lakásra, a szülőknél pedig alkalmazkodni kell, igazodni azok erkölcsi, életviteli, praktikus előírásaihoz. A folytatás ismerős: a fiatalok nem vállalhatják a gyereket, abortusz, a fiú kimarad, szeretők tart, a lány lázasan keresné visszatérítésének legcélszerűbbnek tűnő, tehát legügyszerűbb módszereit, elcsattan az első pofon, amit a második, a sokadik követ, és így tovább.

Dér Endre kisregényének legfőbb ereje, hogy tükröt tart egy jellemzően mai generáció elé, s ebben a tükrében magára ismereti. Nagy kár, hogy itt ki is fogy a szuszból, a megoldásra már neki sincs tippje. Pedig akadna.

A megoldások — úgy látszik — csökönyösen elkerülnek prózaíróink figyelmét. (Dér Endre *Mi pulóverek* címe könyve a Szépírodalmi Kiadónál jelent meg, 4 ezer 700 példányban.)

NIKOLÉNYI ISTVÁN

EZ MEG AZ

VICCNEK IS JÓ!

A Scotland Yard emberei razziáznak, többek közt egy temetőt is átfésülnek, mert az alvilági besúgók szerint ott rejtőzött a körözött betörő. A nyomozók behatolnak a jelzett kriptába. A „madárka” az igazak álmát alussza a kőpadlón.

— Fel a kezekkel, ki vagy?!

Az álmából felriasztott bűnöző hamarosan rádöbben, hogy kik a háborgatói. Illedelmesen bemutatkozik:

— John Smith vagyok, uraim.

Erre aztán kap egy borzalmas nagy pofont a Yard egyik emberétől, a szavak kíséretében:

— Még hazudsz is, nyavalyás, a kriptára az van írva, hogy „Itt nyugszik Sir Arthur Brown”...

Egy New York-i házasságközvetítő irodába betér egy házassalandó agglegény. Az iroda alkalmazottja kezébe nyom egy albumot, leülteti, válassza ki a fényképekről a neki legjobban tetsző hölgyet.

Az ügyfél sokáig lapozgat, végül megállapodik az egyik fotográfiánál. A tisztviselő zavarba jön a fénykép láttán:

— Hm, uram, félek, nem a legideálisabb nőt választotta, ugyan is ez a kisasszony... hogy is mondjam..., szóval mazochista...

— Pompás, ez igazán ideális házasság lesz, mert én meg szadista vagyok...

POLITZER TAMÁS

ALBÉRLET AZ EMELETEN

Izgatottan keresett fel egy fiatalember a szerkesztőségben:

— Ez mégis csak szemtelenség — mondta ingerülten, s elmesélte panaszát. — Kifizettünk előre 5100 forintot az albérletért fél évre, és két hónap után felmondanak. De még a visszajáró pénzt is csak akkor adják ide, ha elköltözzünk.

Öröm

Újszeged, Odessza XXVI., IV. emelet, 16-os lakás. Itt laknak albérletben Pelléék. Nehezen szerezték. Amikor összeházasodtak, nem is gondolták, hogy ilyen nehéz egy fiatal házaspárnak albérletet kapni. Hetekig böngésztek az újságban, a hirdetőtáblán a címeket. Ami autóbusszal megközelíthető, azt mind felkeresték. Körbejárták a várost. Sok helyen iszonytató mellékhelyiségeket, mint a mosókonyhát, akarták kiadni, havi hétszázért. Aztán megkapták a jelenlegi címet. A tulajdonosnak szüksége volt egy nagyobb összegre. Éppen ezért közölte velük, hogy csak akkor adja ki a szobát, ha hat hónapra előre kifizetik a kért összeget. A fiatalok belementek az üzletbe, hiszen kellett a szoba, valahol lakni szerettek volna.

Megegyezték a tarifában is. Havonta 850 forint. Ezért használhatják a fürdőszobát, még főzhetnek is. Egy hónapig nem volt semmi probléma. Csendesesen elfértek a másfél szobás lakásban heten. Igaz, a főbérletnek nagyon össze kellett szorulni, hiszen három gyermeke van. De összehúzódtak, gondolták, kibírják hat hónapig. És a néhány ezer forint adósságot így sikerült rendezni.

Emelkedik a tarifa

Miután eltelt egy hónap, a házigazda újabb feltételeket közölt a fiatalokkal. Idézzük azt a levelet, amelyben a számlát benyújtotta: „Sajnos, a szűkös, a szűkös levélben közölni a következőket, mivel sem Ön, sem a felesége nemigen igyekezett azon, hogy megbeszélje a dolgokat. A dolog a következő: nekem kötelességem Önök után is a 17 forint meleg vizet fizetni. Ez 34 forint, és a további 26 forint gondolom nem pénz olyankor, amikor valaki akkor főzhet és moshat-vasalhat, amikor tetszik. Ezért kár megharagudniok. Önök azt mondják: én ezt nem mondtam. Én persze úgy emlékszem vissza, hogy mondtam, De ha véletlenül el is felejtettem volna, akkor sem kívánhatják, hogy én fizessek rá

az üzletre. Az sem baj, ha nem hajlandók fizetni, majd én jelenteni fogom a gázműnek, hogy nehezeze rajtam akarják behajtani. Ebben az esetben kénytelen vagyok a gáz, a meleg víz használatát és a mosás engedélyezését megszüntetni. Fürdeni egy héten egyszer lehet, mosni pedig nem. Nem kötelezhet senki arra, hogy mindent használhassanak, csak úgy... Nagyon, de nagyon sajnálom, hogy ehhez kellett folyamodom, de Önök akarták, én egyáltalán nem haragszom, majd döntenek.”

Egyszóval, mint a levélből is kiderül, az történt, hogy még több forintot igyekeztek kiperéslni a fiatalokból. Magam is elmentem, körülnéztem és beszélgettem a főbérlettel. Amikor tőle megkérdeztem, hogy miért emelte a bért, ezt válaszolta: — Amikor idejöttek, elfelejtettem a gázt és a vizet nekik felszámolni és ezt közölni, csak később jutott az eszembe. (Egyébként a főbérletnek joga van a különböz szolgáltatásokért pénzt szedni.) A szerződésben is csak az áll, hogy az 5100 forint a hathónapi ottlakást fedezi. A 850 forint havi lakbér után mindenképp kifogásolható ez az eljárása.

De nézzük, mit fizet a tulajdonos? A lakbér, a fűtés, a gáz, a meleg víz és a villanyszámla, summa summárum havonta 600 forint. Tehát az albérlet nemcsak a teljes lakásrezsit fedezi, hanem plusz haszonhoz is jut a tulajdonos.

A petíció benyújtása után elszabadult a pokol. Ami érthető. A hangosabb szó, a durvaság nem lett idegen a másfél szobától.

Megoldás?

A fiatalok önmagukban és hangosan szüntelenül ezt kérdezik: hogyan? A főbérlet: hogyan?

Ottjártamkor még nekem is feltette a kérdést a tulajdonos: talán sokat kérünk? Hiszen Szegeden egy házaspár nem kap ennyiért ilyen albérletet.

Egyébként a felszoba területe, ahol Pelléék laknak, nincs több 5—6 négyzetméternél. És most Pellééknek felmondták. Keresse-nek maguknak új albérletet. Természetesen ők mennének is, hiszen abban a légkörben, ami ott kialakult, nem kívánnak tovább lakni. De hova? Nagyon nehéz elfogadható albérletet is kapni. És mi a biztosítéka, hogy hasonló lakásuzsorának a legközelebbi helyen nem lesznek kitéve!?

HALÁSZ MIKLÓS

